



DÅ. Mariedalsgården i slutet av 50-talet. En svensk lantbruksidyll.

FOTO: PERERIC ÖBERG

Gården som

SLÄKTFORSKNING. I utkanterna av Uppsala finns en uppsjö med gamla lantbruksgårdar som med tiden har, eller håller på att, slukas av stadens framfart. Det fick släktforskande Madelene Endre erfara när hon fann sina familjerötter.



Text:
Anton Andersson
 nyhetsredaktionen@unt.se
 018-478 00 00



FOTO: PELLE JOHANSSON



NU. Drygt 50 år senare har åkrar och betesmark ersatts av industrier och kontorslokaler. Men huvudhuset står fortfarande kvar.

FOTO: PERERIC ÖBERG

blev kvar

RESTERNA AV EN 1800-talsgård i mitten av ett grått industrilandskap. Det är vad Madeleine Endre fann när hon började gräva sig bakåt i arkiven i jakt på sina rötter. Mellan 1886 och 1896 bodde hennes släktingar Anders Ludvig Lindevall och Anna Matilda Brundin på Mariedalsgården utanför Uppsala, nuvarande Fyrislunds industriområde.

– När jag var liten tyckte jag om att sitta och titta på familjeträden som var uppsatta hemma i köket. Det är antagligen därifrån intresset kommer, säger Madeleine Endre.

Hon har släktforskat i flera år. Men när hon för lite över ett år sedan gav bort en släktbok till sin mamma insåg hon hur lite de båda

visste om hennes mormors farföräldrar.

– Min mormor var född och uppvuxen i Ensta i gamla Uppsala och hela hennes släkt var upplänningar. Vi visste inget om hennes fars sida, förutom korta historier om gården där han växte upp, säger Madeleine Endre.

EFTER LÅNGA SESSIONER i Uppsalas stadsarkiv lyckades hon till slut sätta pusselbitarna på plats. När hon förstod att gården hetat Mariedal kunde hon med hjälp av historiska kartor placera in den nuvarande positionen. Via ett flygfoto på gården från 50-talet kunde hon se hur omgivningen utvecklats. Skillnaden mot i dag är slående.

– Jag var helt övertygad om att stället var jämnat med marken. Jag kunde inte fatta att det fortfarande stod ett litet hus kvar, säger Madeleine Endre.

Bebyggelse har funnits på marken sedan mitten på 1800-talet, men själva gården uppfördes antagligen något senare. Mellan 1886 och 1896 arrenderades den av Madeleines mormors farföräldrar.



Anledningen till att paret inte bodde mer än tio år i huset var ett borgensåtagande som Anders Ludvig Lindevall hade ingått i.

– Han ska ha varit en väldigt skötsam man. Men vid ett tillfälle söp han sig full och blev pålurad att gå i borgen för en kamrat. Ansvaret landade sedan på honom och de var tvungna att gå från rikedom till fattigdom, säger Madeleine Endre.

”Jag var helt övertygad om att stället var jämnat med marken. Jag kunde inte fatta att det fortfarande stod ett litet hus kvar.”

Madeleine Endre

Än i dag ägs Mariedal av Uppsala kommun och det kvarvarande huset fungerar som ett gruppboställe för personer med psykiska problem. Men ända fram till slutet på 80-talet bedrevs det jordbruk på Mariedal. Sista hushåll att leva där var familjen Landfeldt.

– JAG FLYTTADE DIT tillsammans med mina föräldrar 1962 i samband med att den slogs ihop med två andra gårdar. Min bror skötte jordbruket fram till 1987, sen växte staden så nära att det helt enkelt inte gick ihop längre, säger Bengt Landfeldt.

– Det var en otroligt vacker gård på den tiden, säger





SLÄKTFORSKARE. Madeleine Endre vid huset i Fyrislund. Vart nästa forskningsprojekt kommer att ta henne återstår att se.

”Spännande historia finns överallt, även på industritomter.”

Marja Erikson, Upplandsmuseet

Bengts hustru Elisabeth Landfeldt.

– Jag minns att vi släppte ut hunden på morgonen, den kunde springa hela vägen ner till Årstagården. Det var åkermark överallt runtomkring.

Historien om Mariedal är på inget sätt unik. Runt om Uppsala finns mängder med gårdar som med tiden ätits upp av staden. Hur många är svårt att säga, men både Johannesbäck, Tunaberg och Rickomberga är gamla lantbruk som gjorts om till bostadsområden. Även Luthagen och Fålhagen har

koppling till jordbrukssamhället och var just vad det låter som: hagar där man hyste betesdjur. Några, som till exempelvis Stabby prästgård, har ansetts ha så högt kulturhistoriskt värde att de bevarats. Men de flesta har rivits, förfallit eller blivit undanskuffade av modern bebyggelse.

– Det är ett naturligt sätt för staden att utvecklas. Historiska byar och gårdar inkorporeras med tiden i stadsbilden. Sydöstra Uppsala med Boländerna och Fyrislund är områden där den här utvecklingen historiskt sett varit snabbast, säger

Marja Erikson, avdelningschef på Upplandsmuseums kulturmiljöavdelning.

Och allt fler 17- och 1800-tals gårdar riskerar att stryka med framöver. Bland annat hotar nya byggplaner för området kring Gnistarondellen resterna av en anrik lantbruksgård. En oundviklig, om än trist utveckling, tycker Marja Erikson.

– Det går inte att bevara allt. Men från vår sida är det viktigt att man ska veta hur det har ser ut och att vetskapen om Uppsalas historia får finnas kvar. Spännan-

de historia finns överallt, även på industritomter.

TILL VILKEN PLATS Madeleine Endres nästa forskningsprojekt kommer att ta henne vet hon inte. Men att intresset för familj, historia och släktforskning består är hon helt säker på.

– Jag jobbar som revisor och min man brukar skämta om att det här är en passande hobby för mitt yrke. På dagarna sitter jag med näsan i bokföringar och på fritiden byter jag till arkiv och kyrkböcker, säger hon och skrattar.



Jakten på släkten

Släktforskning är inte bara ett sökande efter förfäder. Den öppnar dörren till folklivshistorien också, där vanliga människor står i centrum, inte adelsmän, kungar och krigshärar.

Hennes mamma har samma anor som Zarah Leander och en släkting i Hållnäs var den första som kom hem med koleran. Det är det mest spännande som Maj-Lis Lundblad från Rasbokil har hittat i sitt detektivarbete. Hon började släktforska på 70-talet, har kommit ner till början av 1700-talet och tror nog att hon kan komma lite längre.

**MAJ-LIS
LUNDBLAD**

NU HÅLLER HON kurser i släktforskning på Studieförbundet Vuxenskolan i Uppsala. Hennes första råd till nybörjare är att fråga äldre släktingar om deras personuppgifter och vad döda släktingar. Se gå en nybörjarkurs bok för att lära sig leta

Uppgifter finns framför allt i kyrkböckerna. Där står födselar, vigslar och dödsfall. Andra källor är husförhörlängder och domböcker.

– I husförhörlängderna står hela familjer, när de var födda och var, namn på gården, vaccinationer, om de kunde läsa och när de tagit nattvarden, berättar Maj-Lis Lundblad.

Man kan abonnera på olika arkiv för att släktforska hemma, men de finns gratis på landsarkiv och bibliotek.

SLÄKTFORSKARE HJÄLPER gärna varandra med uppgifter, erfarenheter och idéer. Det finns föreningar, släktforskar dagar och diskussionsforum där man kan få kontakt med andra. Släktforskarförbundets hemsida är en utgångspunkt (www.genealogi.se).

Förr fick man åka till något av de fem landsarkiven och begära in kyrkböcker. På 80-talet mikrofilmades böckerna och då kunde man själv leta fram dem på landsarkiven. I dag kan man beställa dem via datorn. Tillgängligheten har ökat dramatiskt.

– Tid tar det i alla fall. Man måste ändå "bläddra" i böckerna, för det går inte att söka, men man behöver inte resa till Göteborg för att forska om Västergötland, säger Maj-Lis Lundblad.

Förutom att kyrkböcker kan ha försvunnit, är en av de största svårigheterna när det står "fader okänd". Då är det nästan omöjligt att komma vidare. De flesta släktforskare stöter på det någonstans.

Tina Lövrander

tina.lovrande@unt.se 018-478 16 14

BERGLINS



VEM ÄR PERSONEN?

December 2006 var personen hemlig gäst på Orphei Drängars årliga Caprice i Uppsala universitets aula.

- Född på Lidingö. Startade karriären som statist i det romantiska dramat Vinterviken.
- Bror till landslagsmeriterat fotbollssproffs som spelar i Norge.
- Komiker och skådespelare som 2007 tilldelades Karamelodiktstipendiet.
- Har haft roller i Singin' in the rain och Spamalat på Oscarsteatern.
- "Det är bögnarnas fel" sjöng han i Allsång på Skansen 2011.
- Medlem i humorgruppen Grotesco. Har varit panelmedlem i Parlamentet, Extra Extra och Time Out.
- Känd för de flesta som Ove Sundberg från Solsidan. Nu får karaktären en spin off i nya tv-serien, Kontoret.

NYHETSFRÅGAN



SUPERBOWL. Vilket lag tog hem folkfesten Super Bowl?

FOTO: SCANPIX

1 NYPREMIÄR. I veckan hade Star Wars- Episod 1 ny-premiär på de svenska biograferna. Och det verkar som att regissören George Lucas har hittat ett nytt sätt att mjölka ur sin kassako. Vad är speciellt med den nygamla filmen?

1. Den har ett helt nytt slut X Den är omgjord till 3D 2 George Lucas ikläder sig själv rollen som jediriddaren Yoda

2URPREMIÄR. SJ 3000 har så äntligen kört sin premiärsträcka mellan Stockholm och Sundsvall. Hur många miljarder kronor betalar SJ för sina nya tåg?

3 DEBATT. Pensionsåldern diskuterades flitigt under veckan efter att Fredrik Reinfeldt föreslagit att man i framtiden ska förlänga arbetslivet. När tycker han det är rimligt att man går i pension?

1 vid 69 års ålder X vid 72 års ålder 2 vid 75 års ålder

4 **ADJÖ.** Socialdemokraten och Uppsalabon Thomas Östros har bestämt sig för att lämna riksdagspolitiken. När tänker han sluta?

1 Till valet 2014 X Till hösten 2012 2 Till våren 2013

5 AMERIKANSK FOTBOLL. Folkfesten Super Bowl avgjordes natten till måndag och stor hjälte blev quarterbacken Eli Manning. För vilket lag avgjorde han?

1 New England Patriots X New Orleans Saints 2 New York Giants

PRÄT SVAR: 1) X Den är omgjord till 3D, 2) X 2 miljarder, 3) 2 vid 75 års ålder, 4) X Till hösten 2012, 5) 2 New York Giants

Giants

Rätt Svar: Henrik Dorsin